

isaac

..nyt

nr. 2 – 2019

Snakken gik lystigt på Sjællandsfestivalen
Læs artiklen inde i bladet

Om ISAAC Danmark

Formand:

Birgitte Brandt
Børneterapien, Odense
Tlf.: 23 30 42 15
e-mail: birb@odense.dk

Sekretær:

Margit Grønkjær
e-mail: margit99@gmail.com

Kasserer:

Gert Krabsen
HandiKram
Grenen 15
9260 Gistrup
Tlf.: 96 36 47 90
e-mail: kasserer@isaac.dk

Indmeldelse på www.isaac.dk eller via formanden eller kassereren.

Kontingent pr. år (dækker medlemskab af både det internationale ISAAC og ISAAC Danmark):

AAC bruger	kr..... 275,-
Enkelt medlem	kr..... 470,-
Studerende/pensionister	kr..... 325,-
Dobbelt medlemskab (Institutioner/skoler)	kr..... 900,-
Trippel medlemskab (Institutioner/skoler)	kr.....1.350,-
Støttemedlem	kr.....2.500,-

ISAACs officielle tidsskrift: "Alternative and Augmentative Communication – AAC",
abonnement pr. årgang kr..... 660,-

ISAAC-NYT

Medlemsblad for foreningen ISAAC Danmark
(*International Society for Alternative and Augmentative Communication*)

Redaktør: Birgitte Brandt
e-mail: birb@odense.dk

Bladet udkommer 2 - 3 gange om året.

ISSN nr. 1397-0747
Oplag: ca. 200 stk.
Tryk: Palle Madsen
Layout: Gert Krabsen

Foreningens postadresse:

ISAAC Danmark
c/o Birgitte Brandt
Børneterapien Odense
Platanvej 15
5230 Odense M

CVR nr. 2994 8445

Foreningens webside: www.isaac.dk
Foreningens mailadresse: isaac@isaac.dk

Alle henvendelser på redaktionelle spørgsmål stiles skriftligt til redaktionen.

Redaktionen påtager sig intet ansvar for manuskripter, fotografier og tegninger, der indsendes uopfordret.

Indhold

Om ISAAC Danmark	2
Birgitte bemærker	4
Ups.	5
Generalforsamling 2020	6
Valg til bestyrelsen	7
Kontingent 2020 og ISAAC International	8
Snakken gik lystigt på Sjællandsfestivalen	8
Boganmeldelse	11
Communication Matters i Leeds 10. september 2019.	13
Isaac Efterårssamling 2019	19
Karen Ericksons hyldest til en helt særlig person	23

- - - 0 - - -

Birgitte bemærker

Vi er for ikke længe siden passeret oktober – ISAAC's Awareness Month. Måske har du fulgt med i de mange opslag på ISAAC Danmarks Facebookside, ellers ligger de der jo stadig til inspiration til mangt og meget indenfor kommunikation og ASK. Flere andre Facebooksider f.eks. den norske og den internationale ISAAC har sprudlet med stof i oktober.

ISAAC Danmark valgte i oktober at sende Plakaten med Kommunikationsrettigheder ud til alle de 98 danske Handicapråd, og flere af dem vendte tilbage med bestilling på flere plakater, og vi fortalte, at de også kunne finde den som pdf til eget print på: <http://www.isaac.dk/wp-content/uploads/rettighedsplakat.jpg>

Efterårssamlingen for ASK brugere blev også et oktober arrangement i år. Læs mere om det her i bladet.

Der var desværre ikke nok tilmeldte til vores jubilæums seminar i starten af oktober, men vi håber at se mange både medlemmer og ikke medlemmer til vores årlige ISAAC Danmark konference i Vingstedcentret d. 16.-17. marts 2020.

På det politiske område har vi fået rigtig god respons på vores velkomsthilsen til de 4 ministre, der på forskellig vis kan være ansvarlige for kommunikation og ASK på deres resort områder. Det var Social- og indenrigsministeren, Børne- og undervisningsministeren, Uddannelses- og forskningsministeren samt Sundheds- og ældreministeren. Social- og indenrigsminister Astrid Krag har svaret os på vegne af alle 4 ministre. Hun udtrykker forståelse for ISAACs pointering af behovet for mere fokus på ASK området og fortæller, at vores anbefalinger gives videre til hendes ministerie. Samtidig ønsker hun at besøge en institution, hvor hun selv kan få mere viden om ASK, og det er vi nu i gang med at planlægge.

Som opfølgning på vores tidligere høringssvar til Den nationale Koordination vedr. målgrupper på det specialiserede område, så har ISAAC deltaget i et uddybende møde, hvor vi har haft mulighed for at udfolde vores synspunkter og høre mere om opgaverne i denne enhed i Socialstyrelsen. Det var et meget positivt møde, og der bliver yderligere dialog med dem.

Som tidligere fortalt har ISAAC deltaget i en referencegruppe i Socialstyrelsen vedr. udarbejdelsen af Forløbsbeskrivelse om børn og unge med komplekse følger af cerebral parese. Offentliggørelsen af forløbsbeskrivelsen blev forsinket af Folketingsvalget, men den er nu tilgængelig, og ISAAC er inviteret med til møde i Socialstyrelsen vedr. formidling. Det er rigtig godt og vigtigt, at vi bliver husket som naturlige deltagere i disse sammenhænge.

Det var det også, da vi af CP Danmark blev bedt om at deltage med et oplæg ved CP Nordens årlige møde, der blev holdt i Stockholm i starten af oktober. Netop i år var temaet Kommunikation, så det gav rigtig god mening at få mulighed for at give bud på, hvad der rører sig i Danmark, i oplægget: "*Kommunikation – rettigheder, viden, praksis og udfordringer*". Samtidig var det også godt at opleve, hvordan vi på nordisk plan kan inspirere hinanden på tværs af handicaporganisationer. Flere har efterhånden fået kommunikation på dagsordenen, så vi kan i fællesskab hjælpes ad med at skabe øget fokus, hvor vi hver især har mulighed for at åbne døre.

Netop et tæt samarbejde mellem handicaporganisationer er nu startet op i forhold til at lave en brugerundersøgelse på kommunikationsområdet. CP Danmark, LEV og ISAAC Danmark er aktørerne, og det bliver spændende at se svarene, som vi forventer at kunne bruge til yderligere dokumentation af behovet for øget viden og indsats på kommunikationsområdet.

Mange hilsner fra Birgitte Brandt

- - - o - - -

BESVÆRLIGGØR VORES KORREKTE SPROG DET FOR ASK BRUGERNE?

Jeg er fra en tid, hvor man kaldte tingene ved deres rette navn, en skovl var en skovl, og en invalid var en invalid. Jeg vil medgive, at sproget var hårdere, men det var tiden generelt også. Man var ikke så fintfølede, det gik hårdt for sig, selv inden for egne rækker. Jeg gik på Geelsgaard - nå ja tonen var ikke gået i dag, for ting som "din spasser styr dig lige" var naturligt at sige. Lige som tonen i hele samfundet var bramfri, hvor en skraldemand var en der hentede skraldet.

En tid hvor det var tilladt at købe negerboller - ikke mindst var det tilladt for forfatteren Astrid Lindgren at lade Pippi Langstrømpe sige: "min far er negerkonge".

Vores sprog udvikler sig i takt med holdningerne i samfundet, således skete der som bekendt et markant holdningsskift i slut 60'erne/ begyndelsen af 70'erne. Vi er nok mange, som husker den tid med glæde, for det blev ligesom lettere. Sprogbruget ændredes, nu var man ikke mere invalid eller åndsvag.

Jeg skal ikke gøre mig klog på, om det var de rette udtryk, man brugte dengang. Jeg har med nogen undren iblandet frygt bemærket, at vi er på vej ind i en form for puritansk tid, en tid, hvor man skal veje sine ord på en guldvægt. Nu er jeg ikke mere handicappet, men har en funktionsnedsættelse, og de personer som før blev kaldt evnesvage, er nu kognitivt udfordrede, for ikke at tale om Pippi Langstrømpes far, UHA nej da, det går slet ikke, - Neger - Nej, men rolig, bogen er skrevet om.

Vi skal efter min mening passe på, at vi ikke bliver så puritanske, at vi næppe tør sige noget i frygt for at såre hinanden. Jeg finder det fuldkommen forrykt, at man på et fakultet på Københavns Universitet nu henstiller til, at man er kønsneutrale, hvilket vil sige - bruger hun - når der tales i større forsamlinger. Tilbage til overskriften, så bliver det absolut ikke lettere at være ASK bruger, for lad os være ærlige og fastslå, at de fleste af os ASK brugere ikke er super stavere, - og nogle er Bliss brugere.

Problematikken er først at forstå, hvad funktionshæmmet betyder, for vi har jo ofte aldrig haft den eller de funktioner, og i øvrigt, hvordan forklare mennesker der før kunne identificere sig med begrebet evnesvag, nu har kognitive forstyrrelser? Endeligt er begge ord svære at stave, så skulle vi ikke stoppe op før vi bliver for stivsindede?

- - - 0 - - -

Frank Dalhoff

Generalforsamling 2020

*Indkaldelse til ISAAC Danmarks generalforsamling 2020
Mandag den 16. marts 2020 kl. 12:00 på Vingstedcentret*

Dagsorden ifølge vedtægterne:

1. Valg af ordstyrer, referent og 3 personer til et stemmeoptællingsudvalg.
2. Bestyrelsens beretning.
3. Forelæggelse af regnskab for 2019.

4. Indkomne forslag.

I henhold til vedtægterne skal forslag være sekretæren (Margit Grønkjær) i hænde senest 4 uger før generalforsamlingen.

5. Fastlæggelse af budget 2020, herunder medlemskontingent.

6. Valg af bestyrelsesmedlemmer.

På valg er:

Formand:

Birgitte Brandt (genopstiller ikke)

Sekretær:

Margit Grønkjær

Bestyrelsesmedlemmer:

Stella Thomsen

Pernille Missel

Suppleanter:

Ulla Eichenauer

Rikke Bloch Thomsen

7. Valg af revisor.

På valg er:

Ole Brunbjerg,

8. Eventuelt.

- - - 0 - - -

Valg til bestyrelsen

v/kassereren

Et af de faste punkter på generalforsamlingen er 'Valg til bestyrelsen'.

Og i 2020 ved vi, at der bliver brug for nye bestyrelsesmedlemmer.

Ifølge vedtægterne er det ikke et krav, at kandidater melder sig i forvejen, opstilling kan ske på selve generalforsamlingen. På samme vis kan bestyrelsesmedlemmer, der er på valg, vente til sidste øjeblik med at beslutte om de genopstiller.

Men det forhindrer jo ikke, at man gør sig nogle overvejelser, hvis man kunne have lyst til at stille op som bestyrelsesmedlem eller suppleant. Suppleanter deltager på lige fod i bestyrelsesarbejdet; blot har de ikke stemmeret ved eventuelle afstemninger i bestyrelsen og er på valg hvert år (bestyrelsesmedlemmer vælges for en to-årig periode).

Hvad vil det sige at deltage i bestyrelsesarbejdet?

Bestyrelsen mødes normalt til dagsmøder 4-5 gange om året. Heraf et weekendmøde i efteråret, hvor der er ekstra tid til at komme i dybden med de større diskussionspunkter for de engagerede deltagere.

Møderne holdes på hverdage eller lørdage, efter hvad der passer medlemmerne bedst: ISAAC har ikke mulighed for at dække tabt arbejdsfortjeneste eller frikøb, og medlemmernes arbejdspladser har meget forskellige holdninger til, om bestyrelsesmøder kan opfattes som et led i ens arbejde.

Ind imellem bestyrelsesmøderne behandles mange sager via en aktiv gruppe-mail.

Der er nedsat faste 'arbejdsgrupper': *Konferencegruppe; PR-gruppe; brugersamlinger*. De holder fysiske møder og Skypemøder efter behov.

Arbejdsgrupperne kan også have medlemmer uden for bestyrelsens kreds.

Alt arbejde i ISAAC, herunder bestyrelsesarbejdet, er ulønnet, men man får dækket transportudgifter m.v.

Hvad får man ud af at deltage i bestyrelsesarbejdet?

Til gengæld for al arbejdet giver det at være bestyrelsesmedlem et inspirerende, professionelt netværk og mulighed for at gøre en forskel; herunder ved at bidrage i foreningens 'politiske arbejde'; dette har de senere år fået større og større betydning. ISAAC bliver oftere og oftere brugt som 'høringspartner' af styrelser, ministerier m.v.

Vi har desuden som regel et par deltagere i ISAAC konferencerne i vore nabolande Norge og Sverige og evt. England. Blandt andet for at få inspiration og idéer til oplægsholdere på vores egen årlige konference i Vingsted.

Lyst til at høre mere?

Har du lyst til at høre mere om det at arbejde i bestyrelsen, så kontakt endelig et af bestyrelsesmedlemmerne.

Vil du på forhånd tilkendegive en interesse i at stille op til valg, så kontakt formanden eller kassereren; vi lover naturligvis fuld diskretion, mens du overvejer.

- - - 0 - - -

Kontingent 2020 og ISAAC International

v/Kassereren

Den næste internationale ISAAC konference afholdes i *Riviera Maya*, på spidsen af Yucatán halvøen i Mexico i starten af august 2020.

Hold dig orienteret på ISAAC Internationals hjemmeside:

www.isaac-online.org

I den forbindelse sker der en fremrykning af kontingentopkrævningen for 2020, så jeg udsender dem allerede i starten af januar måned. Årsagen er, at for at kunne tilmelde sig til den internationale konference til 'early bird'-medlemspris, skal man være registreret som betalende medlem.

Hvis I allerede nu ved, at I overvejer at deltage i Mexico, vil jeg gerne have en uforpligtende melding om det på kasserer@isaac.dk, så jeg kan sikre mig, at vi får de nødvendige oplysninger udvekslet med kontoret i Toronto i rette tid.

Vær opmærksom på, at der er krav om elektronisk visa (ESTA) til USA, også hvis der kun er tale om transit i landet.

Og vi hører naturligvis specielt gerne, hvis der er medlemmer, der har fået godkendt abstracts og dermed har indlæg eller posters i Mexico!!

- - - 0 - - -

Snakken gik lystigt på Sjællandsfestivalen

v/ Vibe Lund Jensen

Jonas og Sofie snakker om onsdagens bands

I år fik deltagere på Sjællandsfestivalen mulighed for at få en kommunikationsbog til at snakke om festivalen. Bogen er først og fremmest udviklet med tanke på de mange deltagere, der har begrænset eller intet talesprog. De har brug for et ordforråd målrettet festivalen, for at kunne snakke om alt det, de oplever og mener - på lige fod med deltagere, der har talesprog.

Hvad kan man sige?

Deltagerne kan bruge bogen til at komme i kontakt og småsnakke med udtryk som "Hej", "Hvordan har du det?", "Hvad skal vi høre?", "Skal vi danse?", "Jeg hedder...", "Hvad hedder du?", "Tak", "Hjælp". Ordernes betydning kan afhænge af situationen, fx kan "hjælp" betyde "skal jeg hjælpe dig?" eller "vil du hjælpe mig?".

Bogen har flere sider, hvor deltagere også kan snakke om bands, der spiller, mad og drikke der sælges, og hvad de synes om alt det, der foregår på festivaldagene.

Bogen kan også bruges til at planlægge hvilke bands, man gerne vil høre, eller hvilken mad, man vil købe.

Og fordi bogen kan tages med hjem til evigt eje, er den også en mindebog, som er god at have ved hånden, når deltageren vil tænke tilbage på festivalen eller fortælle andre om oplevelsen.

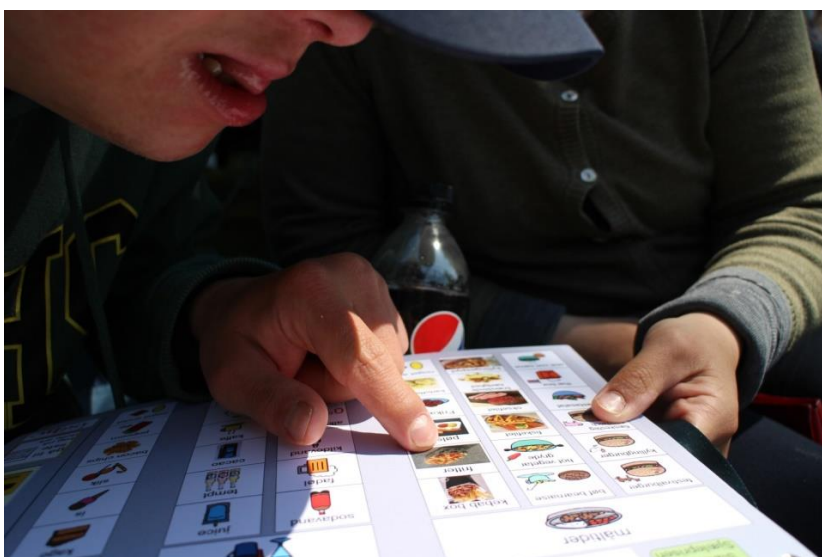
Alex fortæller, han glæder sig til at høre "Martin Jensen"

Hvad sagde modtagerne?

Det var første gang, der blev delt kommunikationsbøger ud på Sjællandsfestivalen. De fik en meget positiv modtagelse fra både deltagere, fagpersoner og frivillige. Det så ud, som om bøgerne var lette at benytte.

Mange deltagere orienterede sig i hele bogen, straks de fik den. Og siderne med bands og mad-drikke-snacks blev ofte studeret ekstra grundigt. Mange fik sagt noget via bogen, de ellers ville have haft svært ved at sætte ord på eller komme i tanker om.

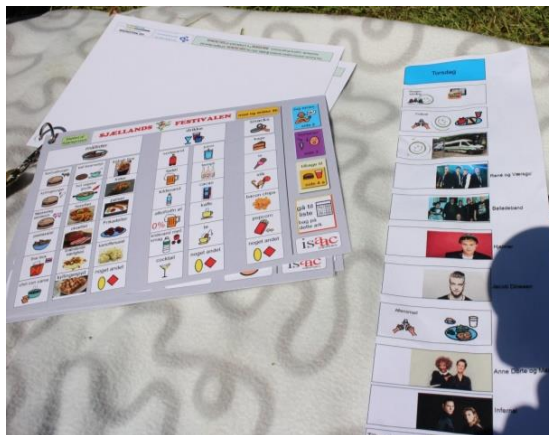
Bogen var også en hjælp til, at andre kunne stille en deltager åbne spørgsmål som fx "hvilket band glæder du dig til at høre i dag?". Så var det rart at kunne svare ved at genkende og udpege bandet, uafhængigt af evnen til at udtale det.

Mad-, drikke og snacksiden bliver studeret: "Jeg vil købe fritter"

Flere deltagere var glade for at blive i deres "base" på festivalpladsen og via bogen se, hvad de kunne købe at spise. Det kunne være anstrengende i kørestol at komme fra basen hen til madboderne. Så var det smart at sende personalet hen og købe det, man havde bestemt sig for.

Deltagerne tog bogen til sig, og havde den med igen på festivalens anden dag. Der var efterspørgsel på endnu flere udsagn i bogen, hvilket understreger behovet for et billedstøttet ordforråd, når man går til festival. Målgruppen af interesserede var endda bredere end forventet; en del borgere med talesprog ville også gerne have den visuelle støtte til dialog og overblik, som bogen gav mulighed for.

En deltager havde sin dagsplan med.

Med kommunikationsbogen kunne hun snakke med om alt det, der ikke var planlagt.

Fagpersoner efterspurgte, om de fremover kunne få bogen til rådighed inden festivalen, så den kunne bruges til forberedende samtale med borgere, der skulle deltage.

UUC Maglemeden lavede bøgerne

Det var Charlotte Olsen og Vibe Lund Jensen fra Ungdomsuddannelsescenter Maglemeden i Ballerup, der stod for projektet med at udarbejde, producere og uddele bøgerne på Sjællandsfestivalen - med god hjælp fra Maglemedens elever, der inden havde samlet bøgerne og dekoreret trækvogn.

Trækvognen skulle fungere som stand til at komme rundt blandt deltagerne og uddele bøger. Vi havde også trykt T-shirts, der gjorde os synlige i mængden. Det at vores stand var mobil fungerede godt i forhold til at nå ud til mange.

Vibe Lund Jensen og Charlotte Olsen, UUC Maglemeden

Trækvogn og T-shirts gjorde os også nemme at finde. Da det bredte sig, at bogen blev delt ud, blev vi opsøgt på pladsen af fagpersoner og deltagere, der ikke havde fået en bog endnu. De havde straks set bogens potentiale for at kunne samtale, skabe overblik og tilrettelægge en festival helt efter sit eget ønske.

Vi erfarede, hvor vigtigt det var, at fagpersoner omkring deltagerne blev sat ind i bogens mål og funktion, for at de kunne støtte deltagerne i at udnytte bogens udtryksmuligheder.

Charlotte Olsen introducerer kommunikationsbogen for fagpersoner

Udbrede forståelsen for ASK

Set i et større perspektiv er kommunikationsbogen med til at udbrede generel forståelse for, hvor stor betydning alternativ og supplerende kommunikation har for borgere med kommunikative udfordringer, så de kan deltage og kommunikere, så selvstændigt som muligt.

Vi håber på, det bliver muligt at lave en Sjællandsfestival 2020 kommunikationsbog. Vi arbejder på sagen.

Faktaboks

Fonde og skabeloner gjorde det hele muligt

Det var i første omgang **Hanne Juul Jensen** fra **Neurocenter Østerskoven**, som fik idéen til at udvikle en kommunikationsbog skræddersyet til en anden populær festival - *Sølundfestivalen*. Bogen har allerede været anvendt dér flere år i træk med stigende efterspørgsel.

Og da elever og personale fra Maglemeden havde været til Sølundfestival i fjor, kom de begejstrede hjem og fortalte via deres kommunikationsbøger, hvad de havde oplevet. Så var idéen født til at lave en tilsvarende bog til Sjællandsfestivalen.

- **Neurocenter Østerskoven** var så generøse at dele deres skabelon til en festival-kommunikationsbog.
- **Fonden "Sjæleprisen"** (som er tæt knyttet til Sjællandsfestivalen) støttede hele udviklingen af bogen.
- **ISAAC Danmark** betalte trykningen.

Dette var vejen til, at en kommunikationsbog tilpasset Sjællandsfestivalen 2019 blev klar med årets bands og aktiviteter, så den kvit og frit kunne uddeles til de mange interesserede.

Faktaboks

- - - o - - -

Boganmeldelse

v/ Jeppe Forchhammer, Anna Voss og Stella Thomsen

Spøgelsesdrengen, af Martin Pistorius, udgivet i 2011

En ASK-bruger skriver:

Jeg synes, at Martin formår at sætte ord på, hvordan det er at kunne fornemme folk i deres kroppe, om de er glade, sure eller kede af at det, Hvordan folk har det inden i har faktisk ret meget at sige i forhold til, på hvilken måde de hjælper én. Jeg har prøvet mange af de ting, som han skriver om, selvfølgelig i mere eller mindre grad.

Martin måtte lige som jeg bevise igen og igen, at selv om man er inde i en "skal", så har man måske mere imellem ørerne, end man lige ser ud til at have. Det var kun fordi, der var en fysioterapeut på dagcenteret, som Martin var på, som snakkede *til* ham og ikke *om* ham, at han langsomt kom tilbage på trods af det, alle læger forudså. Bogen viser, at det betyder så meget, at det er vigtigt at have de rigtige værktøjer i sin værktøjskasse, når der bliver stillet krav til én.

En ASK-fagperson skriver:

Som en veninde fortalte mig, efter at hun (på min anbefaling) havde læst Spøgelsesdrengen: "Nu forstår jeg meget mere af, hvorfor det er så vigtigt at tilbyde ASK (Alternativ og Supplerende Kommunikation) til alle mennesker med kommunikationsproblemer, det gav en indsigt, som jeg absolut ikke har forstået tidligere".

Spøgelsesdrengen giver os både en følelsesmæssig og faglig forståelse for kommunikationsproblematikker. Den fører os igennem mange frustrationer, glæder og sorger, som os der arbejder med ASK alle sammen kan nikke genkendende til. Bogen giver en øget forståelse for, hvorfor det er så vigtigt, at vi altid giver mennesker med komplekse kommunikationsvanskeligheder muligheder for at kommunikere, uanset hvad scanninger og diagnoser fortæller. At vi altid skal prøve forskellige ASK tiltag til mennesker med kommunikationsvanskeligheder.

Det er ikke den første og eneste fortælling om en person, der har forståelse, tanker, ønsker, meninger og holdninger, som ikke har mulighed for at give udtryk for det, men jeg synes, det er en af de bedste, jeg har læst. Bogen giver også forståelse og indsigt i, hvor vigtige omgivelsernes kompetencer er (både fagpersoner, familie og netværk).

En pårørende skriver:

Som pårørende til en voksen med Downs syndrom, næsten uden verbalt sprog, har jeg ingen problemer med at forstå både moderens og faderens følelser og frustrationer gennem hele Martins liv fra 12 årsalderen, hvor problemerne begynder.

Bogen viser også, hvordan overskud kan skifte hos de pårørende. Mens Martin er i koma og årene efter "opvågningen", hvor det er faderen, som insisterer på, at Martin ikke skal på institution, og som tålmodigt giver ham tøj på og gør ham klar om morgenen. Mens det er moderen som bruger oceaner af tid, om aftenen, på at hjælpe Martin med at fylde hans første talemaskine med ordforråd. Bogen fortæller f.eks. også om forhold på et aflastningstilbud, hvor Martin hader at komme på grund af forhold, som de pårørende ikke har kendskab til.

Så uden at røbe alt for meget anbefaler vi bogen både til fagpersoner, der arbejder med mennesker med større eller mindre kommunikationsudfordringer, til pårørende men også til ASK-brugerne samt til alle venner og bekendte, fordi det er en bog, der rummer så mange følelser og forståelse, og som giver så megen indsigt og mening.

Communication Matters i Leeds 10. september 2019.

v/ Margit Grønkjær, Vibe Lund Jensen og Ulla Eichenauer

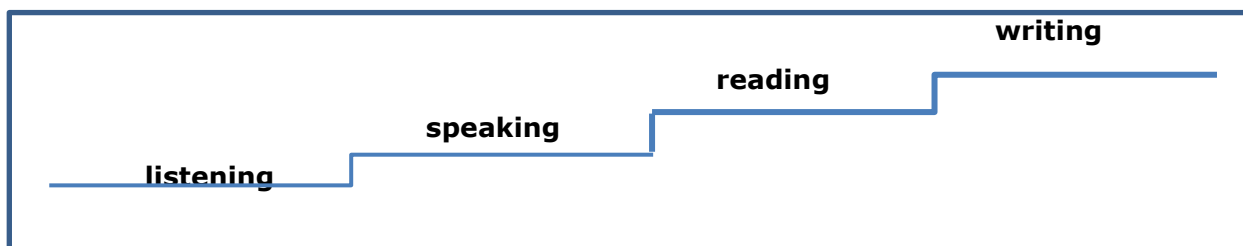
Why is Literacy critical in AAC

Hovedoplæg ved Karen Erickson

I forhold til mange på ASK området, definerer Karen Erickson literacy ret smalt, nemlig som evnen til at læse og skrive (samt bruge braille=blindskrift). Hun påpeger, at der overvejende er fokus på symboler som støtte i kommunikation indenfor ASK området. Men med adgang til bogstaver og skrivning kan ASK brugere sige helt præcis det, de vil. Erickson råder til, altid at tjekke muligheden for at kunne bruge bogstaver i ens kommunikationsprogram, altså at et alfabet SKAL være tilgængeligt. Karen Erickson skitserer, hvordan hun underviser sine elever i bogstavindlæring og hvordan hun, især med syntese-øvelser, viser vejen til at kunne stave, benytte tastatur og dermed til at skrive.

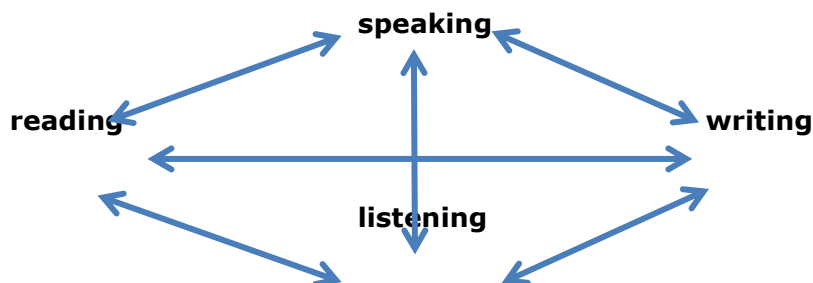
Karen Erickson påpeger, at vi skal gå væk fra den traditionelle stadietænkning, når vi arbejder med "literacy" og ASK (AAC)

Traditional stagemodel:

Vi skal ikke tænke i trin, men have det hele med fra begyndelsen.

Oral and written language development:

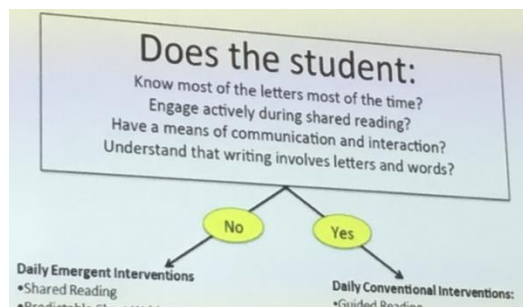
Vi så flere af de store producenter af talemaskinesoftware bruge Karen Ericksons forskning og bruge hende som rådgiver for deres softwareudvikling omkring literacy til ASK-brugere. Bl.a. har *Tobii* et tæt samarbejde med hende. Og *Liberator* har brugt hendes forskning som grundlag, i udviklingen af en detaljeret plan for 50 literacy-lektioner til begynder-elever.

Literacy Learning Support for Students who rely on AAC or have complex needs

Ved Marion Stanton (eget firma SCandle)

Marion fortæller om hendes eget udviklede "literacy program", det er udviklet igennem mange år. Programmet dækker den gryende litterære forståelse, hvor ingen endnu ved, hvilket potentiale ASK brugeren har, til den normale læse- og skriveindlæring. Programmet læner sig bl.a. op ad det amerikanske Four Blocks program og det britiske Read Write Inc.

Marion Stanton benytter Karen Ericksons enkle "4 spørgsmål metode" til at finde ud af, på hvilket udgangsniveau barnet ligger i sin litterære forståelse:

a) ét eller flere nej'er: elevens niveau ligger på et "emergent learner" niveau, læseindlæring bør finde sted på et særligt tilpasset tidligt litterært plan.

b) 4 x ja: eleven kan undervises på et konventionelt begynder læseindlæringsplan.

Marion Stanton pointerer, at det er vigtigt at støtte elevernes arbejdshukommelse ved f.eks. at gøre opgaver så enkle, at de kan løses indenfor 10-15 sek., som er arbejdshukommelsens spændvidde.

For ældre elever benytter Marion Stanton elementer af programmet Tar Heel Reader.

Målet for enhver person med behov for ASK bør ifølge Marion Stanton være at kunne læse stille (for sig selv) og kunne forstå, hvad de læser. Kortfattet skal børn først lære at læse ét ord, siden læse sætninger, for til slut at kunne skrive. Hun nævner, at der bliver udviklet mange bøger, der kan læses på talecomputere, også via øjenstyring, f.eks. i Grid3 og på vej i Communicator.

Eyes on Communication

Tom Griffiths (Cambridge), Petra Karlsson (University of Sydney)

Formålet med forskningsprojektet har været at udstikke retningslinjer for implementering af øjenstyring, at prøve at finde konsensus på området. Der findes pt. ikke meget litteratur om implementering af øjenstyring, og der hersker usikkerhed hos fagfolk om, hvornår en øjenstyringsløsning skal afprøves, og hvordan den bedst afprøves.

En spørgeskemaundersøgelse i 3 runder, en såkaldt Delphi undersøgelse er blevet gennemført. Deltagerne kom fra 17 forskellige lande. Der var både klinisk personale, undervisere, familie og mennesker med CP blandt besvarelsene.

Vigtige resultater:

- Øjenstyring skal afprøves af alle uanset alder og kognitivt niveau.
- Det er vigtigt med en indkøring, understøttet af fagfolk.
- Træning af brugeren, familien og støttepersonale er vigtig under afprøvningsperioden.
- Øvelse er bedst i hyppige, korte sessioner.
- Det anbefales at sætte mål (GAS) og følge op på om de nås.

Forskningsprojektet var så nyt, at vi ikke måtte tage fotos af Petra og Toms slides undervejs.

Har du fået lyst til at høre mere, så kom på ISAAC konferencen i marts, hvor der vil være oplæg af Tom Griffiths.

Shared interaction in AAC

Emma Barrington/Andrea Lee.

Baggrund: en undersøgelse af de lokale specialiserede konsulenter i Barnsley viste, at selvom børn har et klart potentiale til at blive gode ASK brugere, så benytter de langt fra nok deres kommunikationshjælpemidler. Derud af blev et pilot-træningsprogram til at støtte barnets skolepersonale ved implementering af kommunikations-hjælpemidler sat i værk.

Programmet skulle tage udgangspunkt i Hanen programmet (USA). Programmet blev tilpasset ift. personalet på en udsøgt skole og med 4 elever. Ved hjælp af fælles videoanalyse med reflekterende spørgsmål (Shared Interaction) fandt man frem til, at programmet fremadrettet skal indeholde opgaver ift. at være rollemodel, bruge flere kommunikative funktioner samt turtagning. Refleksioner var desuden, at rollespil er en god træningsform, det er vigtigt at planlægge sessionerne godt samt at fælles videoanalyse er et godt redskab. Pilot-træningsprogrammet blev taget godt imod af skolepersonalet. Der arbejdes nu på, at kombinere dette behov for træning til børnenes netværk, med konsulenternes specialiserede ydelser.

Communication ACCESS UK

Catherine Harris

Idéen med at skabe et symbol, som viser kommunikativ tilgængelighed er opstået både i Australien, Canada og i UK. Det har vist sig umuligt at blive enige om et fælles symbol. Mange interessenter er involveret i de forskellige lande, det er ikke bare ISAAC chapters, der står bag, men også mange andre handicap-organisationer. I UK har de valgt det viste symbol og begrundet det i, at det skal have stil og farve som velkendte symboler for tilgængelighed, f.eks. kørestolstilgængelighed. Det skal afspejle, at kommunikation er mere end blot at tale.

For at udbrede symbolet og give personale træning i at blive tilgængelige for mennesker med kommunikationsnedsættelser, har initiativgruppen undervist forskellige steder (undervisningsinstitutioner, hospitaler, sågar en lokal café).

De bruger huskeordet **TALK** i deres undervisning (**T**ime/**A**sk/**L**isten/**K**eeP trying). De har måttet sande, at for at få lov til at undervise i tilgængelighed har de nogle steder måttet korte deres kurser ned. Derfor er de også i gang med at udarbejde e-learning materiale for at få mulighed for at kombinere det med den nuværende træning.

Effect of a parent implemented AAC Intervention on functional Communication and Natural Speech Production in Minimally verbal Children with Autism

Undersøgelse ved Oliver Wendt

Indledningsvis nævner Oliver Wendt to interventionsmåder for børn med Autisme og uden et funktionelt verbalt sprog, nemlig PECS og brug af talecomputer. Hans undersøgelse viser positive resultater for tilegnelse af funktionel kommunikation ved at bruge PECS og talecomputer i kombination. Desuden påpeger han, at intervention lettes ved forældres indsats.

Oliver Wendt præsenterer videoklips, der viser en piges verbalsproglige udvikling i undersøgelsen. Forældrene yder er en stor indsats, som følger en nøje tilrettelagt plan. Det høres tydeligt i videoklippene, at pigen gentager flere ord og sætninger i løbet af undersøgelsen. Dog udtrykker hun sig atypisk og stereotyp, f.eks. ender hun med at gentage den samme sætning 2-3 gange. Oliver Wendt forklarer, at pigen sidenhen skal lære kun at sige en sætning én gang. Undersøgelsen varer et år. En af undersøgelsens resultater viser, at forældres indsats er en fordel i en ASK intervention.

Moving to a different AAC-system: A proposed Framework for Decision-Making

Clinical and Professional Experience. Bethany Diener, Tale-sprog-logopæd med speciale i ASK.

I løbet af en ASK-brugers liv vil behovet for at skifte fra én ASK-løsning til en anden sandsynligvis opstå op til flere gange, der kan fx være brug for nyt hjælpemiddel, strategi, ordforråd eller en kombination. Måske har ASK-brugeren fået nye behov eller færdigheder, omgivelserne har ændrede forudsætninger, eller teknologien er forældet. Måske står investeringen i brugen af det gamle hjælpemiddel ikke mål med de anstrengelser, brugeren eller omgivelserne må gøre sig, for at det fungerer/faciliterer brugerens udvikling/uafhængighed. Bethany Dieners foreslog en ramme (framework) for de overvejelser, man skal gøre sig, når vigtige beslutninger om ASK-løsning skal tages; et diagram, som hun anbefalede at benytte i fællesskab ASK-brugeren og teamet/netværket omkring.

Bethany Diener uddybede diagrammets vigtigste punkter, og deltagernes refleksioner blev inddraget i snakken, for som hun sagde, var udviklingen af diagrammet opstået i tæt samspil med praksisfeltet, og det var stadig under udvikling. I skrivende stund er diagrammet, som blev præsenteret i Leeds, den seneste version vi har kendskab til. Selvom diagrammet er udsendt via Tobii Dynavox, gjorde Bethany Diener et nummer ud af at understrege, at hun talte generelt om ASK-løsninger og ikke om et specifikt kommunikationshjælpemiddel.

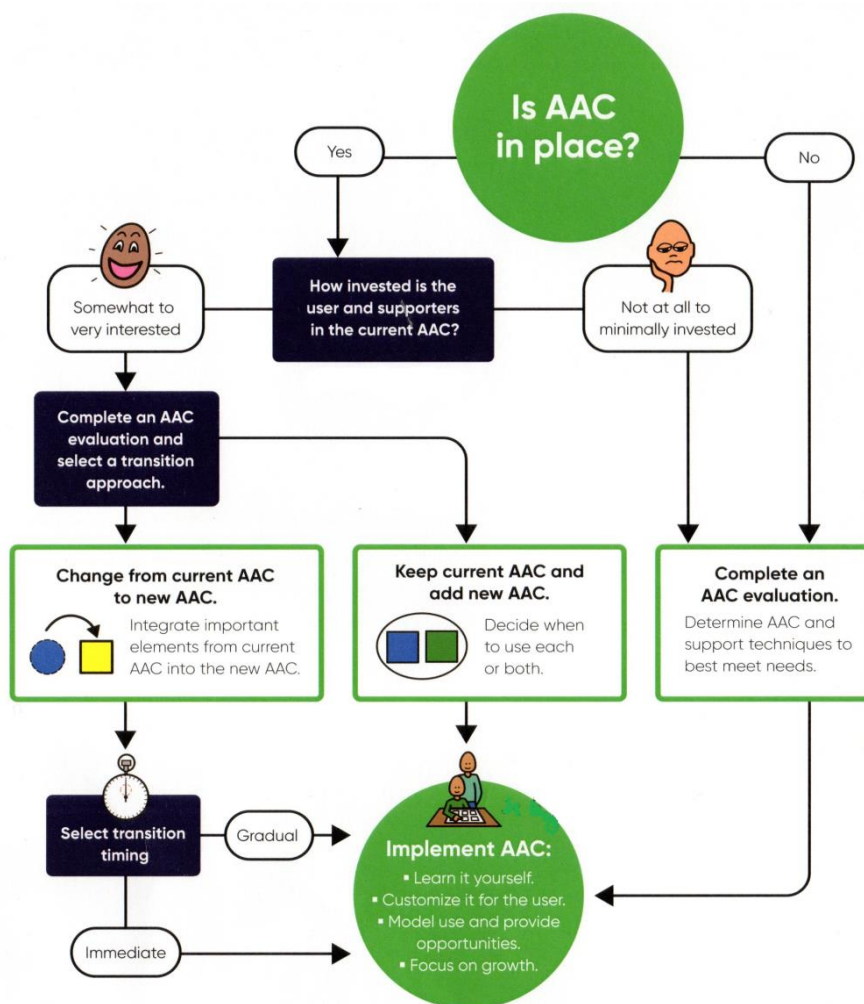

Reasons to Consider Transition:

- Current AAC isn't functional, efficient, and/or accurate in one or more environments due to access and/or language issues.
- Current AAC will not facilitate/accommodate growth and independence.
- Support (e.g., modeling, opportunities for use) has been consistent but user investment is not growing.
- Limited investment by the AAC user, partner, and/or from the community.
- Obsolescence of technology.

How to Transition:

- Work through the flowchart as a team. Additional information is available on the back of this handout.
- Repeat the flowchart as needed.
- Keep in mind that successful use of AAC depends on support in the environment (e.g., modeling, knowledge of system, etc.). Transition to different AAC alone will typically not be successful without environmental support.

AAC, Gaming and Independence

Colin McDonnell og Paula Spencer

Colin McDonnell er en ung mand, ASK-bruger, med den udfordring, at han er svært multifunktionshæmmet og kun kan udføre én kontrolleret bevægelse; dreje hovedet en smule fra side til side. På "highschool" fik Colin et fag, der blev varetaget af en gruppe tale-sprog-pædagoger, som havde fokus på kommunikation, gaming og omverdenskontrol.

Eleverne gamede ¾ time hver gang og brugte en halv time til sidst til at snakke om spillene. Det skabte et kæmpe engagement og gav noget interessant at snakke om. Colin fandt frem til, hvilke spil han blev tændt af. Der blev udviklet og tilpasset en teknologisk løsning, så han kunne spille bl.a. Formel-1 på PlayStation, blot gennem brug af en kontakt i nakkestøtten. Colin udviklede fantastiske færdigheder i at betjene kontakten i nakkestøtten, hvor ét klik eller flere hurtige klik efter hinanden medførte forskellige funktioner i spillet.

Colin McDonnell og ergoterapeut Paula Spencers budskab var, at gaming kan støtte mennesker i at udvikle deres betjeningsfærdigheder, timing, gennemskue muligheder, træffe valg og ramme plet. Alt sammen færdigheder man også har brug for, når man kommunikerer via ASK. At blive "gamer" har også styrket Colins færdigheder i at kommunikere, være i kontakt med andre, bruge smartphone, internet og styre sin omverden, fortæller han selv.

Der kan næsten ikke sættes ord på, hvor stor betydning det har haft for Colins livskvalitet at kunne kommunikere og bruge sin fritid aktivt, engageret og uafhængigt.

Paula Spencer introducerer "The F-words of AAC and Gaming" (F-ordene om ASK og spil), som indgår som elementer i arbejdet:

- Family
- Fitness
- Friends
- Function
- Fun
- Future

Mere overordnet set, så bør overvejelser for den enkelte over sociale, fysiske, kognitive og psykologiske faktorer samt muligheder for fremtiden indgå i arbejdet og løsningerne.

Udstilling

Konferenceudstillingen var stor og bød på et væld af hard- og software samt materialer til diverse formål. Her er et par eksempler:

- **TherapyBox** er på trapperne med mulighed for betjening af **Predictable på iPad Pro med hovedstyring og øjenstyring**. Betjeningsformen kan vælges inde i app'en. Fokus har været at udvikle øjesporingssoftware, der udelukkende foregår gennem enhedens frontvendte kamera. Fremtidsperspektivet for teknologien er, at mennesker med funktionsnedsættelser i fremtiden vil kunne få større kontrol over deres foretrukne digitale enheder.
- **AssistiveWare** har udviklet **simPODD til iPad**. Punchline "Tap. Print. Connect.". App'en kombinerer muligheden for at bruge en elektronisk version af sin PODD-bog på sin iPad, og med et enkelt klik printe selvsamme PODD-bog ud til en almindelig lowtech-bog inklusiv de navigationsmuligheder og links, som en lowtech-bog skal indeholde. I app'en kan vælges imellem flere forskellige PODD-bøger i forskellige størrelser og medfølgende printmulighed.
Der ligger en fantastisk tidsbesparelse i med ét klik at kunne printe sin elektroniske PODD-bog ud med de personlige tilpasninger, den måtte have.
AssistiveWare har desværre ikke planer om at oversætte simPODD til dansk foreløbig. Vi har ellers hårdt brug for dens muligheder her i Danmark også.
- Ud over det store fokus på literacy på Communication Matters-konferencen, blev der også sat megen spot på implementering af ASK og strategier til at være en god samtale-partner til en ASK-bruger. Vi slutter af med **Simple AAC** en lille huskeguide fra **Smartbox**. Her ser du Simple AAC som flyer. Den kan også downloades som plakat eller brochure, der uddyber punkterne:

<https://thinksmartbox.com/news/simple-aac/introducing-simple-aac/>

The flyer is a vertical list of tips for using Simple AAC. Each tip is preceded by a red square containing a white letter. The letters spell out 'SIMPLE AAC' from top to bottom. The tips are:

- S** **Show**
Point to symbols as you talk to model language! You don't need to point to every word, just the most important ones.
- I** **Interesting**
Keep things motivating and fun. Base activities for learning AAC on the learner's interests.
- M** **Months and months**
Learning AAC takes lots of time - just keep modelling! Don't worry if the learner is not using AAC straight away.
- P** **Pause**
Give learners lots of time to respond. Pause to show them it's their turn to talk. Try counting to 10!
- L** **Language**
Teach different types of words - describing words and action words and more. Not just things!
- E** **Explore**
Give learners plenty of time to explore their device and 'babble'. As they select the words, just respond to them!
- A** **Always available**
If they don't have their AAC with them, they can't learn to use it! This can be high tech or low tech.
- A** **Add words**
Add a word to what the learner says. If they say one word, repeat it back with another word added.
- C** **Comment**
Don't ask questions you know the answer to. Instead, say the answer, or simply comment on what is happening.

thinkSmartbox.com/simpleaac

SIMAAC-FLY-B

ISAAC Efterårssamling 2019

v/Rikke B Thomsen

I weekenden fredag 4. til søndag 6. oktober mødtes Astrid Siemens Lorenzen, Jeppe Forchammer, Alexander Pregaard Christensen og Daniel Bente på Hou Søsportcenter ved Odder i Jylland.

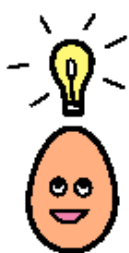
Deltagerne har blandt andet det tilfælles, at de ikke kan producere verbal tale. Derfor er de vokset op med alternative kommunikationshjælpemidler, og er nu kompetente voksne, der mestrer en lang række kommunikative færdigheder, heriblandt kommunikerer de alle ved hjælp af en talecomputer, enten ved brug af øjenstyring eller scanning. Det er vigtigt for dem at gøre omverdenen opmærksom på, at de har ønsker og drømme for deres fremtid på samme måde som enhver anden.

Daniel udtrykker det som følgende: *"Mit handicap gør, at jeg ikke kan tale, men jeg tænker og føler ligesom dig. Jeg håber, at du vil opfatte mig som en ligeværdig person"*.

En del af dette er også at blive opfattet som en ligeværdig kommunikationspartner. De oplever bl.a., at andre mennesker har tendens til at tale til deres hjælpere, i stedet for at henvende sig direkte til dem. Dette sker uden tvivl i et misforstået forsøg på at udvise hensyn.

Formålet med weekenden dette år var, med et glimt i øjet, at sætte fokus på, hvordan disse misforståede hensyn kan opleves, og give den brede befolkning mod til at kaste sig ud i en samtale med en som anvender et alternativt kommunikationshjælpemiddel, når de mødes i den ene eller anden sammenhæng. Det at nedbryde de fælles kommunikative barrierer gør det nemmere for begge parter at skabe et ligeværdigt samspil, hvad enten dette er kortvarigt eller over længere tid.

Hvordan blev ideen til?

Det blev på ISAACs brugermøde i marts drøftet, hvordan man bedst formidle budskabet, at alle har en stemme. Her opstod idéen med at lave små videofilm, hvor vi kunne omsætte nogle af deltagernes fortællinger til korte film med henblik på at kunne formidle dem via ISAACs hjemmeside, Facebook m.m. Det at skulle mødes om at skabe et fælles produkt har adskilt sig fra de efterårssamlinger, der tidligere er blevet afholdt. Her har fokus mere været på at drøfte andre forskellige emner, der har været meningsfulde for deltagerne.

Tidligere emner har bl.a. været: min kommunikations opsætning, rejser og seksualitet. Omdrejnings punktet er at udveksle erfaringer og blive inspireret af hinanden. Det at have mulighed for at møde andre i en situation der ligner ens egen og have tid til at snakke gør forhåbentligt, at den enkelte føler sig mere modig, når han/hun står i situationer, som kan opleves som svære.

En tidligere deltager på efterårs samlingen sagde, *"man bliver stærkere af ikke at føle sig alene."* Dette gælder i høj grad også, når man er fælles om at formidle et vigtigt budskab.

Derfor var det med stor spænding og forventning, at vi var klar til at gå i gang med filmprojektet. Til at hjælpe med at strukturere processen havde vi bl.a. allieret os med *Søs Egelind*. Hendes opgave var at instruere deltagerne i, hvordan de kunne agere bedst muligt. Hun havde på forhånd lavet et udkast til et manuskript, men var meget lydhør over for de idéer deltagerne kom med, for at få filmene til at virke så fængende som muligt.

Det samtidig med, at de formidlede budskabet om at blive talt *med og til*, og *ikke om*, på en måde som alle kunne stå inde for. Derudover var hun meget interesseret i at snakke med alle og høre mere om, hvem de er.

I det hele taget bar weekenden præg af megen snak, latter og hygge. På et tidspunkt under aftenmaden gik der sport i at prøve talecomputerens udtale af forskellige ord, og det fik vi meget sjov ud af - det viste sig, at nogle kunne udtale ord, som andre ikke kunne.

Der blev skiftet mellem sprog og køn på talesynteserne og drøftet idéer til færdige sætninger, som kan få samtaler til at glide hurtigere. Det at "lege" med talesyntesen er ikke noget de fleste af deltagerne sædvanligvis gør, da det er de færreste, der ændrer deres stemme fuldstændig.

Filmenes temaer

Deltagerne oplever, at nye samtalepartnere tit bliver meget optaget af, hvad talecomputeren kan, hvor deltagerne i stedet ville ønske, at de rettede deres opmærksomhed mod vedkommende selv, da talecomputeren for dem blot er et middel til at kunne tale og kommunikere på anden vis. Dette gør sig også gældende, når man kommunikerer via sin hjælper.

En af filmene tager denne problematik under humoristisk behandling. Scenen finder sted på et autoværksted, hvor en kunde, der anvender en talecomputer, henvender sig, fordi hans bil skal fixes.

Hvordan dette ender, må du som læser vente med at få at vide, til du ser filmen.

En anden film tager det op, at mennesker med fysiske og kommunikative funktionsnedsættelser godt kan vælge at befinde sig alene:

De fleste kvinder ved hvordan det er at gå til frisøren, for så at komme hjem med et resultat, der ikke er helt det, man regnede med.

Den tredje film var derfor om en kvinde, der kommer ind i en frisørsalon. Kvinden har en øjenstyret talecomputer monteret på sin kørestol. Frisøren hilser hjerteligt på kunden. Frisøren ved intet om, hvad computeren er til og lægger derfor med stor entusiasme frisørslaget hen over både kunde og talecomputeren.

Frisøren gør et stort nummer ud af at opnå, hvad der for hende er et perfekt resultat.

Da hun er tilfreds med sit værk, fjerner hun frisørslaget, og kunden

kan igen sige noget ved hjælp af talecomputeren.

Hendes kommentar er: *"jeg ville bare studs"*.

Vi erfarede desværre senere, at lokationen gjorde at filmens kvalitet ikke er god nok til, at den kan blive offentliggjort.

Men derfor synes vi stadig, at budskabet bag filmen er mega vigtigt. Man skal vente og ikke bare handle på vegne af personen, der anvender ASK og samtidig forvente at vedkommende har noget på hjerte; heriblandt for eksempel en holdning til hvordan han/hun ønsker at se ud.

Også i år kan vi med fornøjelse takke *Vanførefonden* for støtte til gennemførelsen af Efterårssamlingen.

Andre muligheder for samvær

Det var ikke alle, der skulle medvirke i filmene på samme tid, så pauserne blev brugt til spil, gåture og Vandhalla m.m.

Lørdag aften var der fælles hygge med serien "Speechless", hvis tema er i tråd med temaet for efterårssamlingen. Nemlig det at give omverdenen indblik i, at man som ask bruger har det samme behov som andre for at indgå som en aktiv og respekteret person i forskellige fællesskaber. Og herigennem danne sin sociale og personlige identitet, som en der kan noget til gavn for andre. Kommunikative funktionsnedsættelser er ikke en hindring for dette, hvis alle tager ansvar for og har en tro på, at det skal lykkes.

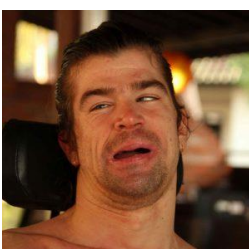

Derudover snakkede vi om, hvordan vi kunne gøre flere interesseret i at deltage i kommende efterårs samlinger.

Her blev muligheden for at deltagerne tog ud og fortalte om, hvad det har betydet for dem at deltage, og hvad en efterårssamling kan indeholde, drøftet. Det kunne være på skoler, botilbud, arbejdspladser m.m. Dette finder vi vigtigt i forhold til at skabe et endnu større og stærkere netværk med mennesker, der kommunikerer ved hjælp af ask løsninger, hvad end disse er high- eller low-tech.

Hvis du kender nogen, der kunne være interesseret i at deltage, må du meget gerne fortælle om muligheden. Hvis du er interesseret i at høre mere, kan der findes yderligere information samt vores kontaktoplysninger på ISAACs hjemmeside. www.isaac.dk

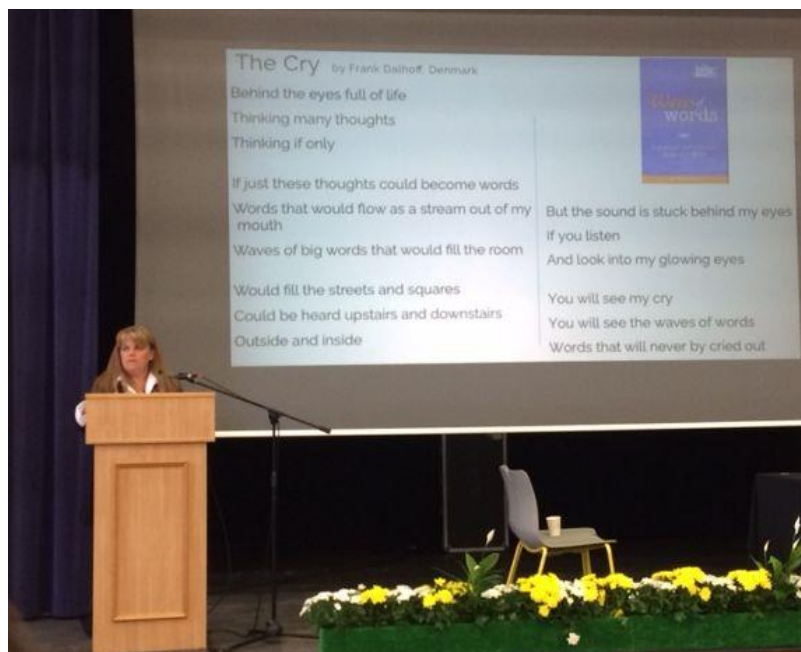
Skrevet af ISAAC brugergruppe: Jeppe, Ulla, Stella, Vibe og Rikke

Karen Ericksons hyldest til en helt særlig person

Da Karen Erickson introducerede sig selv på Communication Matters, fortalte hun, hvordan et ganske særligt digt i sin tid havde vækket hendes forståelse for, hvor vigtigt det er for ASK-brugere at kunne udtrykke sig frit.

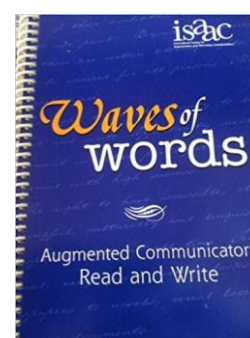
Digtet havde berørt hende dybt ind i sjælen og blev startskuddet til hendes faglige arbejde og forskning omkring ASK og literacy, som hun har dedikeret sit liv til. Hun indledte med at læse digtet op, så alle i salen blev lige så berørte.

Digtet er skrevet af *Frank Dalhoff*, som vi alle kender fra mange års arbejde i ISAACs bestyrelse og fra UPS'erne her i ISAAC-nyt. Frank er selv ASK-bruger og ved om nogen, hvor livsvigtigt det er at kunne udtrykke sig *nårsomhelst, hvorsomhelst* og til *hvem som helst* man ønsker.

Frank er også kendt som forelæser, kunstmaler og digter.

Digtet er fra ISAAC-udgivelsen "Waves of Words", 2002

The Cry

Behind the eyes full of life
Thinking many thoughts
Thinking if only
If just these thoughts could become words
Words that would flow as a stream out of my mouth
Waves of big words that would fill the room
Would fill the streets and squares
Could be heard upstairs and downstairs
Outside and inside
But the sound is stuck behind my eyes
If you listen
And look into my glowing eyes
You will see me cry
You will see the waves of words
Words that will never be cried out

Vi minder om..

International ISAAC-konference i Mexico 2020

- 1.-2. august 2020: Pre-Conference og Workshops
- 3. -6. August 2020: Main Conference at the Cancún ICC

Og om..

